

A jó s olcsó könyvkiadó társulat alapszabályai.

Az Atyának, Fiunak és Szentlélek Istennek nevében! Naponkint inkább éreztetvén szüksége annak, hogy a külföld példájára honunkban is egy társulat alakuljon, jó s olcsó könyvek kiadása és terjesztése végett, — 1847-dik évi Bőjtelő-hó 15-kén, több egyházi férfiak gyülekezetében, elvileg kimondatott : mikép azon eszmék szerint, mellyek még 1844-ben a ,Religio és Nevelés II-dik félévi 44-dik számában köztudomásra jöttek, ugy egyházi, mint világi katolikusokból mentül előbb egy társulat álljon össze, melly magának czélul kitűzze : az irodalom útján, a ker. kath. religio üdvözítő tanainak fejtegetése, boldogító s föntartó elveinek megismertetése és áldásos szellemének terjesztése által, a kath. népben a tiszta erkölcsiséget, józan gondolkozást és polgári eré-

nyességet szilárdítani, s általában egyesült erővel arra törekedni, hogy míg egyfelől az anyagi jóllét emelkedésének eszközei részére készítetnek, vagy szaporittatnak, másfelől szellemi mivelődése is, kath. irányban és szellemben, melly a történetek tanúsága szerint a népek lelki és földi boldogságára leg-hatékonyabb befolyást képes gyakorolni, előmozdítassék.

Hogy tehát kiki lássa és tudja, mit tüz ki magának czélul ezen társulat, és mint kíván működése által a családi életre, nevelésre, tudományosság- és miveltségre hatni, s így mit várhat tőle e honnak katholikus népessége: előrebocsátja teendőinek vázlatát (programm-ját), melly iránytűül fog szolgálni e társulat cselekvéseinek, s mérlegül egyszersmind a működése fölött biráskodó közvéleménynek.

I.

A társulat czélja.

Czélja tehát e társulatnak: jó és olcsó könyvek kiadásával s terjesztésével fejtegetni a ker. kath. religio hit és erkölcstanait, annak boldogító s föntartó elveit megismertetni, az ellenirányu iratok benyomása ellen védeni, s általában egyéb tudományos, közhasznu s népszerű könyveket is akkép szerkesztetni, hogy a kath. szent hitvallásnak áldásos szelleme hassa

át azokat, s terjesztésök által a vallásos meggyőződés, melly minden erkölcsiségnek s anyagi kifejlődésnek legtisztább s kiapadhatlan forrása, mindinkább erősödjék és szilárduljon; még pedig: a) a köznépből, b) iskolákban, c) a miveltebb osztályok közt; minél fogva tehát működését is, e hármasság irányában kifejteni; s ez utón, a magyar szent korona ernyőzete alatt élő minden ker. katolikusokra kíván hatni.

II.

A társulat neve és czime.

E társulat magát egyszerüen, jó és olcsó könyvkiadó társulatnak kívánja czimeztetni; melly czime által tulajdonképeni célját és irányát is megismerteti. De mint kath. irányban működni szándékozó egyesület, nem tévesztheti el szem elöl azt, hogy neki emberi pártolás mellett, leginkább isteni segedelemre van szüksége; azért valamint megerősödését fölülről várja, a világosság atyjától, úgy kifejlődésének s egykori sikeres munkásságának reményét is, az üdvezítő Istenember ama biztatásában találja föl, mellyel apostolait s híveit bátorította, mondván: „Bizzatok bennem, én meggyőztem a világot.“ S innen lelkesülve, a régi katolikus jó szokások nyomán, védszentjeül a

Boldogságos szüz Máriát választja el; kinek szeplötelen méhében az örök ige testté lett; kinek anyai pártfogásába első apostoli szent királyunk a magyar hazát és népet följánlotta.

Lesz tehát a társulatnak különös ünnepnapja is, aug. 15-dikén, Nagy-Boldogasszony napján; s igen ohajtja, hogy e napon szövetkezendő tagjai s részvényesei az Istennek anyját, Magyarország pártfogóját, különös ajtatossággal tiszteljék s tiszteletét buzgó ünnepléssel neveljék. E végre egy különös, a társulat minden tagjaitól legalább az napon elmondandó imádság fog ki-nyomatni, s minden érdeklettek közt kiosztatni.

III.

A társulat teendői.

Röviden említve levén, miszerint e társulat a keresztény vallásosságot s valódi katholicismus boldogító szellemét a családi körökben, a nevelés és közoktatás mezején, s a miveltebb néposztályok közt kívánja terjeszteni, azt a kath. néppel nemcsak megismertetni, hanem meg is kedveltetni, sőt gondolkozásmódjába s életrendszerébe mintegy beoltani: nem lehet senki előtt kétséges, ki a ker. hitnek és anyaszentegyháznak az erkölcsiség javítására kiható erejéről s azon dicső erkölcsi átalakulásról, mellyet Jézus anyaszentegyháza

az emberiség mivelődésén eszközölt, némi ismerettel bir, miszerint az általunk alakítandó társulatnak célja nem egyedül vallási, hanem erkölcsi is; és hogy mi a kath. religio boldogító elveinek s a catholicismus hatályos szellemének terjesztésével, a nép értelmi s erkölcsi emelkedését, a polgári mivelődés elővitelét, s különösen a vallásos nevelés és oktatás előmozdítását tüztük ki célul; meg levén győződve, hogy a nevelés, oktatás és minden kifejlődés csak ezen alapra fektetve árasztandja ki áldásos hatását a nép minden osztályára. S a 18 százados élőfa, mellyet öntözni s ápolni fogunk, meg is termendi e gyümölcsöket, mellyek kivüle csak mesterkélt utánczás által tenyésztetnek, de tartóssággal nem dicsekedhetnek.

Előadott ugyanazon célját háromfelé ágazó működési téren fejtendi ki a társulat; melly háromfelé ágazó működési terét már most részletesebben is szükséges kijelelnünk.

1. Első tekintetet szükségelvén a családi élet, mint a hitnek, vallásosságnak és egyházzilag alkalmazott életrendszernek első bölcsője s gyümölcsös-kertje, a társulat olly könyveket szándékozik olcsó áron kiállítani s a kath. nép között elterjeszteni, mellyek benne a kath. hitvallásról meggyőződést szilárdítsák, a kath.

anyaszentegyházhozi ragaszkodást neveljék, az isteni félelmet, vallásos buzgóságot éleszsзык, némelly előitéleteit kiigazítsák, hit és buzgóság által a valódi erkölcsiséget és keresztény jámborságot terjesztvén, az igazi vallásos nevelésnek, melly leginkább a családi körökben eszközölhető, s a jámbor élet példaadásának alapját a köznépbén megvessék, s azt egyszersmind szorgalmas munkásságra, felsőbbek iránti engedelmességre vezéreljék.

Ugy véli pedig e czélt megközelíthetni a társulat, ha állandó czikk gyanánt, s mintegy folyóirat módjára, évenkint egy „Keresztény naptár“t állit ki; melly a keresztény családköröknek, a vallásos, erkölcsös és egyházilag elintézett életgyakorlatra, s a közélet szükségének kitalálására kalauzul szolgáljon. És hogy ezt magának a szegényebb sorsu család- atya is megszerezhesse, lehetőleg olcsó áron fogja árulni. Ugyan e tekintelből első gondoljai közt lesz a társulatnak, hogy a családok szerezhessenek maguknak jó és mindenféle szükségeseket magokban foglaló imádságos- könyveket, evangeliomos könyvet rövid magyarázatokkal, bibliai történetet, szentek életét, egyházi szertartások és ünnepek magyarázatát, népszerű egyházi történetet, népszerű

ismeretek könyvét, és más, akár ajtatos, akár közéletre hasznos olvasmányokat.

2. Másik főteendője lesz a társulatnak, az iskolai nevelésre és oktatásra jótékonyan befolyjni; mire nézve a társulat különös gondot és szorgalmat kíván fordítani olly könyvek szerkesztésére, mellyekben a kath. szellem lengje át a tudományt, s a hit gyökeréről fejlesztessenek az erkölcsi kötelességek. — Illy szellemenben vélne szerkesztendőnek olvasó-könyveket, egyházi s hazai történettant, keresztény régiségtant (archaeológiát) és még más, az ifjuságnak olvasmányul, vagy a tanítóknak utmutatásul és ébresztésül szolgálható könyveket.

Ezentul pedig egy különös könyvtár kiadását tartja igen czélszerűnek, ezen czim alatt: 'Ifjuságot képző könyvtár,' melly az ifjuságnak hasznos és szivképző olvasmánya legyen. Ebből minden évben legalább egy kötetet kíván kiállítani. De azon kívül más apróbb ajándékokra fordítható könyvecskéket is szándékozik kiadni, millyenek a Schmid Kristóf-féle elbeszélések, s más német és franczia nyelven kiadott illy-nemű könyvecskék, mellyeket meghonosítani törekvendik.

Átalában ezen társulat mindazon irodalmi eszközöket, mellyekkel a közoktatásnak, nyilvános és házi nevelésnek kath. irányt adhat,

működésébe fölvenni, s a mennyiben tehetsége engedendi, használni kívánja.

3. A társulat a miveltebb osztályok nyilvános és magán-életének jobb rendezésére, s köztük a vallásosság érzetének terjesztésére azzal kíván hatni, hogy némelly jelesebb francia s német, kath. írók példája után, a kath. religio s egyház elleni elöitéleteket, vádakot, félreértéseket szeliden czáfoló, meghatólag fölvilágosító s kedveltetőleg elbeszélő munkák kiállításával s terjesztésével szándékozik visszautasítani; mit leginkább ugy vél eszközölhetni, ha a kath. religionak áldásdus szellemét, a kath. anyaszentegyháznak az emberiségre kiáradó jótékony hatását, a miveltebb olvasók előtt földeriti, s a történetek valódi előállításában vele szemlélteti, s ha különösen a napi események irányában, a sokszor tévedő s elfogult közönség ferde ítéleteit utbaigazítani, s azokat a hitvallás és egyházi nézetek szempontjából fölvilágosítani törekszik.

Az volna tehát ezen társulat szándoka, hogy ez utóbbi tekintetből 'Egyházi muzeum' czim alatt egy, időhez nem kötött füzetekből álló egyházi folyóiratot léptessen életbe; mihelyt öt a dolgozó társak száma, s anyagi erő, az illy terjedelmesebb munkakör megbirására is képessé teendik.

IV.

A társulat szükségessége és hasznos volta s reményei.

E nagy és széles terjedtségű föladat megoldására, a sok oldalról pártolás mellett, leginkább irói tehetségekre lesz szüksége a társulatnak; mivel a kath. clerusban az irói capacitások nem hiányzanak, sőt, a mint remélhető, ezen üdves vállalat még többeket is fog az irodalmi pályára fölbátorítani: e tekintetben kinézéseink teljesen megnyugtatók; s alig van okunk kétségeskedni vagy aggódni az iránt, miszerint a társulat, a neki kimért munkakört könnyen megfutandja.

Hiszszük tehát, s eleve is fölteszszük, sőt az eddigi, igen hizelgő nyilatkozatok és tetteges csatlakozások a közrebocsátott eszmékhez, nem hagynak kétségeskedni a fölött, hogy a clerus- és rokonszellemű világiakból többen csatlakozandának e társulathoz; hol irói fáradásaik szebb gyümölcsével az igazságot éhezők és szomjazók seregét, e század lelki szükségeihez képest táplálni, életök szebb föladatának tekintendik. De a hozzánk csatlakozókban bizunk is, mikép lemondván minden separatismusról, s megvetve a csillogóbb egye-

düliség dicsőségét, igaz religioi buzgóság, s a lelkek üdvességének szomja vezérlendi lépéseket : mi által nagy lehet, és Isten segédelmével nagy is fog lenni sikere a társulat munkálkodásának.

Mit vihet véghez egybetett ész és akarat, ha azokat az isteni hitvallás mennyei szelleme meghatja, a kath. anyaszentegyház történetének lapjai bőven bizonyítják. Korunkban egyletek útján sok jó és üdvös intézet hozaték létre. Francia- és Némethonban az efféle társulatok, minőt mi hazánkban fölállítani akarunk, már régóta legjobb sikerrel működnek ; s ha a nevezett országokban a kath. gondolkozás és érzelem növekedésben van, leginkább az irodalmi pályán kifejtett nagyobb tevékenységnek kell tulajdonitanunk.

És így, ha a magyar clerusnak más indító okai nem volnának is egy hasonló egyletnek a magyar anyaszentegyház körébeni meghonosítására, magának a jelen időnek társulati törekvéseiben, s az innen eredő mindenféle társulatok sűrű keletkezésében, mellyeknek némellyike már is sikerrel működik és szép jövendővel dicsekszik, különösen pedig épen azok, mellyek magoknak a tudományt s irodalmat választák mezőül, föltalálná okadatolását annak, hogy ő is egy társulatba lépni siessen.

A társulati solidaritas, föltéve azt, hogy azonegy szellemü s irányu ész-tehetségekből lesz összealkotva, roppant hatást gyakorolhat magára az egyházi literatura fejlesztésére is: s azon hitelességben, mellyet a kiadandó könyveknek kölcsönöz, ezek kelendőségét már előre biztosítja: mi megint anyagi erejére jótékony hatással van. De azon fölül sok jónak fejlesztő melege rejlik az eszmecserében, a kölcsönös buzdításban, s a remélt siker vigasztelvezetében, vagy a már látottnak örömeiben. A katholicismus irodalmi tehetsége mindig ismertető jele volt az egyházi belerőnek és beléletnek; s ha valamikor szükség vala ennek fölébresztésére, a jelenidő sulyai bőven igazolandják az egyház törekvését, hogy a korszellemet megragadni s maga körébe vinni igyekezzék. Szintugy reméljük, hogy a világi urak és nők is, kiknél a kath. religio még becsben van, s annak üdvhozó erejét magukban érzik, s terjeszteni kívánják, készek lesznek e társulat gyámolítására; s minthogy az alább olvasható alapszabályok szerint, e társulat alapító, dolgozó, és részvevő tagokból, pártfogókból és tiszteletbeli tagokból fog összeállani, biztos kilátásaink vannak arra, miszerint e társulat, melly a kor szükségeiből emelkedik ki, s iránya a legjobb, czélzata legszentebb, e

honban kivánt részvétellel találkozandik, s hatásának gyarapodásában azon gyógyszerrel állítandja elő, melly az indifferentismus és vallástalanság terjedő kórságai ellen üdves hatásléend, s talán magának a magyar irodalmának is journalisticai és romantica irányát a bölcséleti mélység és vallási ihlettség szebb és magasabb pályájára fogja vezetni. — Illy remények- s érzelmekkel mozdul ki e társulat az eszmék hosszú vajadásiból, hogy a munkás élet színhelyére föllépjen, s most előre csak hat évi munkakört tűz maga elébe; megkísér- tendő, ha valljon ennyi vágyak és ohajtások magvai, a magyar anyaszentegyház földén meg- termik-e a kivánt gyümölcsöt?

Minthogy pedig egy illy társulatnak külső organismusra is van szüksége, hogy egészsé- ges ép testben fejthesse ki szellemi tehetségeit, következő alapszabályokat állit föl:

V.

A társulat szerkezete.

1. Illy czim alatt: „Jó és olcsó könyvki- adó társulat,“ épületes és hasznos könyvek olcsó áron leendő kiállítása és terjesztése vé- gett a magyarhoni ugy egyházi, mint világi katholikusokból egy társulat alakul 1850-dik

évtől kezdve, egymásután következő hat évre, melly idő lefolyása alatt irányát, szellemi hatását, hasznosságát, s általában életrevalóságát kifejthetni reményli.

2. A társulat áll alapító, dolgozó és részvevő társakból.

3. *Alapító* tagjai a társulatnak azok lesznek, kik annak üdvös céljára, egész hat évre egyszerre legalább 100 pengő forintot, vagy évenként 18 p. forintot adományoznak; *dolgozó* tagok azok, kik a társulatnak célját s irányát az irodalom által, a programmban kifejtett elvek szerint előmozdítják; *részvevő* tagok pedig azok lesznek, kik ezen társulathoz kívánván csatlakozni, pénztára gyarapításához, hat év alatt, évenként 3 p. frital járulnak, vagy egyszerre 18-czal.

4. Főntartja magának a társulat, hogy azokat is, kik ez üdvös intézetet talán későbbben nagyobb pénzsegélylyel gyámolítandják, s iránta különös hajlandóságot, kedvezést és pártfogást tanusítandanak, pártfogónak elválaszthassa és nevezhesse; sőt illy pártfogókat magának szerezni, s megnyerni minden módon igyekezendik. Ugy szinte azokat, kik e társulat célját buzgó közremunkálásuk által előmozdítandják, tiszteletképen tagjai közé fölvenni ohajtja.

5. Az alapító és részvevő tagok önkénytes csatlakozás útján válnak a társulat tagjaivá; de a dolgozó tagok fölvétele, azokon túl, kik a társulat keletkeztekor vagy már önkényt ajánlkoztak, vagy közohajtás útján még fölkéretnek és elválasztatnak, a nagy gyűlésben, a választmány ajánlatára, szavazat útján fog eszközölni.

6. A társulat késznek nyilatkozik ugyan a tagok literaturai, kéziratban beadott munkálataikat, mellyek kiállítására a választmány által fölhivattak, vagy önkényt ajánlkoztak, — ha a programm irányában és szellemében, alaposan és jól lesznek kidolgozva, illendően díjazni; hiszi azonban, hogy lesznek közülök olyanok is, kik a társulat célját, melly nagyrészt a könyvek olcsó-ároni kiállításában áll, előmozdítani ohajtván, ezen igényökről a társulat javára le fognak mondani.

7. Ha nem társulati tag, hanem más szerző kívánná hason irányu jó munkájával a társulat célját előmozdítani, a társulat az illy dolgozókat is kész elfogadni, s pénzértékéhez mért illő díjjal jutalmazandja.

8. A beadott kéziratokat a választmány kiküldött tagjai fogják megbírálni, az iránti ítéletöket kimondani, ha valljon a kitüzött célra alkalmasak-e. A kiadandó munkák czimlap-

jára a szerző neve, s alább e szavak : „Kibocsátja a jó s olcsó könyvkiadó társulat” fognak kinyomatni.

9. Az alapító tagok minden, a társulat neve alatt kikerülendő munkából egy egy példánnyal tiszteltetnek meg.

10. A részvevő, s a társulatot munkáikkal támogató dolgozó tagok a társulat által kiadandó, s 90 ivig terjedendő kötelezett könyvekből egy egy példányt kapnak.

11. Az alapító és dolgozó tagok ezen társulat minden ügyeire nézve szavazattal birnak; a részvevő tagok közül pedig azoknak fog adhatni a társulat a közgyűlésen szavazatot, kik ezen intézet iránti buzgóságukat a könyvek terjesztésében tiz aláíró vagy vevő szerzésével fogják kitüntetni.

12. Az alapító és dolgozó tagoknak a választmányban is szinte, mint a nagy gyűlésben, szavazatuk van.

13. Minden társulati tagnak joga van a társulat működésére vonatkozó figyelmeztetéseket tenni, és javaslatokat tervezni. Ezeket az igazgató és a választmány tartozik kellő figyelembe venni, s ha az alapszabályoktól eltérést szorgalmaznák, a nagy gyűlés elébe terjeszteni.

14. A társulat pénztárának miként és

milly aránybani fölhasználásáról, s ügyvitelének kezelése módjáról, külön gazdálkodási szabályokat fog alkotni, mellyek megtartására az igazgató választmány, és pénztárnok, kötelesek lesznek.

15. Azon esetre pedig, ha hat év lefolyta előtt az eloszlás nem várt sorsa érné a társulatot, a föl nem használt pénz-alapból az alapító és részvevő tagokat aránylagos kivetés szerint kármentesíteni fogja.

VI.

A társulat kormányzási rendszere.

1. A társulat fővédnökül a magyar kath. egyház fejét, az ország primását bátorkodik tiszteletteljes bizodalommal fölkérni.

2. A társulat ügyeit állandóul egy igazgató vezeti, és intézi el, ennek helyét szükség idején az aligazgató pótolandja.

3. Az igazgatót egy állandó választmány támogatja működéseiben, s egy meghatározott díjjal ellátandó tollvivő alkalmaztatik mellé.

4. A nagy gyűlés fogja a választmányi tagokat a szavazattal biró tagokból megválasztani. A választmánynak két harmada dolgozó tagokból álland.

5. A választmány minden hóban egyszer

ülést tart. Azonkívül az elnök valahányszor szükségét látja, a választmányt mindenkor összehívhatja.

6. A társulat hivatali helye Pest városában leendő, mint melly különben is az ország központja, s irodalmi vállalatok kivitelére legalkalmasabb.

7. Minden püspöki székes-városban lesz a társulatnak egy vagy több bizottmányosa; sőt illy bizottmányokat más helyeken is, mint a szükség kívánandja, alakít; s minthogy a bizottmányosok felelet terhével járó ügy-kezelést vállalnak magukra, a társulat nekik, pénztárának állapotához képest, bizományos procentualiot vagy tiszteletdíjt ígér.

8. A helybeli választmány ülnökeinek egyike a társulat pénztárának kezelésével bizatik meg.

9. A püspöki megyékben fölállítandó bizományosok elválasztására a főpásztorok mély alázattal megkérendők, valamint arra is, hogy ezekre atyai gondoskodásukat ki-terjeszteni méltóztassanak.

10. A társulat évenként egyszer, akár itt Pesten, akár a körülményekhez képest más helyen, egy nagyobb gyűlést tart, mellynek ideje és helye az igazgató által előlegesen közhírré tétetik.

11. A nagy gyűlés föladata áll: a kiadandó munkák előrajzának megbirálásában, az évi számadások megvizsgálásában, az alapszabályok netalán szükséges módosításában, a választmány s új dolgozó tagok választásában.

12. A társulat az első köz-gyűlésbe, mellynek előbbségére a jelen lévők között rang-fokozat és idősbség szerint a legtekintélyesebb méltóság kéretik meg, egy vagy két elnököt választ magának a világi tagok közül, kik azontul a nagy gyűlésekben mint előlülők a tanácskozásokat vezessék.

VII.

A társulat viszonyai.

A társulat, mint a kath. egyház kebeléből keletkező, s ahhoz hön ragaszkodó socialis intézet, ezen typusát megtartva, az egyházi szent hatalomtól függés mellett, a hazai polgári törvények ernyözete alatt kívánja kifejteni munkásságát.

Pesten, majus 1-ső napján, 1848.